

Asia: VN/25733/2021-OKM-334

Lausuntopyyntö valtioneuvoston selontekoluonnokseksi - Uutta suuntaa Suomen digitaaliseen kompassiin

Tavoite 1 - Suomi kehittyy demokraattisena ja sivistyneenä yhteiskuntana digitalisoituvassa maailmassa.

Onko tavoite perusteltu osa Suomen digitaalista kompassia?

1 kyllä, täysin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko tavoitteen sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

-

Onko tavoitteeseen liittyvissä avaintuloksissa tunnistettu niihin olennaisesti liittyvät sisällöt?

1 kyllä, täysin

Jos ei, mitä avaintuloksista puuttuu?

-

Tavoite 2 - Yhteiskunnan toimijoiden kyky omaksua ja soveltaa uusia ja kehittyviä teknologioita kestävästi ja tuottavasti on vahva.

Onko tavoite perusteltu osa Suomen digitaalista kompassia?

1 kyllä, täysin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko tavoitteen sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

-

Onko tavoitteeseen liittyvissä avaintuloksissa tunnistettu niihin olennaisesti liittyvät sisällöt?

1 kyllä, täysin

Jos ei, mitä avaintuloksista puuttuu?

-

Tavoite 3 - Suomi on edelläkävijä digiosaamisessa ja teknologia-alan kehityksessä.

Onko tavoite perusteltu osa Suomen digitaalista kompassia?

1 kyllä, täysin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko tavoitteen sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

-

Onko tavoitteeseen liittyvissä avaintuloksissa tunnistettu niihin olennaisesti liittyvät sisällöt?

1 kyllä, täysin

Jos ei, mitä avaintuloksista puuttuu?

-

Tavoite 1 - Datan saatavuus ja laatu sekä datanhallinnan infrastruktuuri tukevat yritysten arvonluontia ja ratkaisujen skaalautuvuutta.

Onko tavoite perusteltu osa Suomen digitaalista kompassia?

1 kyllä, täysin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko tavoitteen sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

-

Onko tavoitteeseen liittyvissä avaintuloksissa tunnistettu niihin olennaisesti liittyvät sisällöt?

2 kyllä, pääosin

Jos ei, mitä avaintuloksista puuttuu?

Avaintulokseen 1 tulisi lisätä kansainvälisten standardien käyttöönotto. Ei riitä, että ne mainitaan vain kytkettynä data-avaruuksiin. Yhteentoimivuusstandardi tulisi avata tarkemmin mitä sillä tarkoitetaan. Pelkän data-avaruuksien liittymisen sijaan tulisi tavoitella sitä, että Suomi osallistuu aktiivisesti edelläkävijänä kehitystyöhön.

Avaintuloksessa 2 tulisi tavoitella digitaalisten lompakoiden laajaa käyttöönottoa. Jos todisteita on vain vähän, käyttöönottoa ei tapahdu toivotusti. 5 sähköistä todistusta vuoteen 2030 mennessä on hyvin vaatimaton avaintulos, joten avaintuloksena tulisi olla vähintään 25 sähköistä todistusta, jotka tukevat elämäntapahtumia ja liiketoimintatapahtumia.

Avaintulokseen 3 tulisi selventää, mitä priorisoiduilla tietovarannoilla ja niiden datalla tarkoitetaan. Olisi myös tarpeen selventää, mihin tekoälykehittämiseen viitataan: tarkoitetaanko esim. kielimallien kehittämistä vai esim. yrityksen prosessien kehittämistä tekoälyllä?

Avaintuloksiin tulisi sanoittaa myös tietomallinnus tietosisältöjen yhteentoimivuuden perustana. Tähän ehdotetaan uutta avaintulosta: Luodaan ja otetaan käyttöön kansallinen hallintamalli yhteentoimivuutta tukevien standardien ja tietomallinnuksen edistämiseksi.

Lisäksi julkishallinnon rooli digitaalisen infran omistajana ja kehittäjänä olisi hyvä näkyä dokumentissa vahvemmin ja asettaa sille selkeät tavoitteet ja avaintulokset liittyen esimerkiksi standardointiin ja infran perusrakenteiden tarjoamiseen.

Tavoite 2 - Tietoliikenneyhteydet ovat kattavat, turvalliset ja kestävät.

Onko tavoite perusteltu osa Suomen digitaalista kompassia?

1 kyllä, täysin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko tavoitteen sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

-

Onko tavoitteeseen liittyvissä avaintuloksissa tunnistettu niihin olennaisesti liittyvät sisällöt?

1 kyllä, täysin

Jos ei, mitä avaintuloksista puuttuu?

-

Tavoite 3 - Palvelin- ja laskentainfrastruktuurit ovat energiatehokkaita ja vastaavat julkisten palveluiden, yritysten ja tutkimuksen tarpeita.

Onko tavoite perusteltu osa Suomen digitaalista kompassia?

1 kyllä, täysin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko tavoitteen sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

-

Onko tavoitteeseen liittyvissä avaintuloksissa tunnistettu niihin olennaisesti liittyvät sisällöt?

1 kyllä, täysin

Jos ei, mitä avaintuloksista puuttuu?

-

Tavoite 1 - Digitalisaatio ja dataperustainen arvonluonti etenee yrityksissä.

Onko tavoite perusteltu osa Suomen digitaalista kompassia?

1 kyllä, täysin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko tavoitteen sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

-

Onko tavoitteeseen liittyvissä avaintuloksissa tunnistettu niihin olennaisesti liittyvät sisällöt?

3 vain osittain

Jos ei, mitä avaintuloksista puuttuu?

Avaintulosten tulisi olla kunnianhimoisemmat ja niille tulisi määritellä selkeät mittarit mitä konkreettisesti tavoitellaan. Nyt muotoilusta jää epäselväksi esimerkiksi kuinka suurta määrällistä kasvua tavoitellaan.

Tavoitteessa sanoitetaan, että yrityksillä tulee olla kyky integroitua eurooppalaisiin datainfrastruktuureihin, jotta pääsemme keskeisiin arvoverkkoihin kiinni. Tähän ei ole kuitenkaan määritely avaintulosta. Ehdotuksena on, että tähän määritellään avaintulos, esim. Suomalaiset yritykset skaalautuvat sujuvasti sisämarkkinoille hyödyntäen eurooppalaisia datainfrastruktuureja (kuten data-avaruudet ja digitaalisen identiteetin lompakot).

Tavoite 2 - Yritysten tuottavuus ja kilpailukyky paranee uusien teknologioiden onnistuneen käyttöönoton myötä.

Onko tavoite perusteltu osa Suomen digitaalista kompassia?

1 kyllä, täysin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko tavoitteen sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

-

Onko tavoitteeseen liittyvissä avaintuloksissa tunnistettu niihin olennaisesti liittyvät sisällöt?

3 vain osittain

Jos ei, mitä avaintuloksista puuttuu?

Olisi vielä hyvä pohtia kokonaisuutena, riittävätkö nämä avaintulokset siihen, että tavoite saavutetaan ja että teknologiat otetaan käyttöön. Tavoite on laaja eikä tavoitetta todennäköisesti saavuteta pelkästään mainittujen avaintulosten toteutuessa.

Avaintuloksissa ehdotetaan huomioon otavaksi se, että kansainvälisesti yhteentoimivat teknologiat ja standardit otetaan käyttöön.

Avaintulokseen 1 olisi hyvä tarkentaa keitä on tarkoitus houkutella, esim. yrityksiä, työntekijöitä, asiakkaita?

Tavoite 1 - Digitaaliset julkiset palvelut toimivat yhteentoimivina palvelukokonaisuuksina mahdollistaen sujuvan asioinnin ja korkean tuottavuuden.

Onko tavoite perusteltu osa Suomen digitaalista kompassia?

1 kyllä, täysin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko tavoitteen sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

-

Onko tavoitteeseen liittyvissä avaintuloksissa tunnistettu niihin olennaisesti liittyvät sisällöt?

3 vain osittain

Jos ei, mitä avaintuloksista puuttuu?

Avaintuloksessa puhutaan vain elämäntapahtumalähtöisistä palvelukokonaisuuksista. Tässä olisi hyvä selvyden vuoksi mainita erikseen liiketoimintalähtöiset palvelukokonaisuudet, koska tavoitteen kannalta olennaisia ovat myös yritysten ja organisaatioiden palvelukokonaisuudet, ei pelkästään luonnollisia henkilöitä koskevat palvelukokonaisuudet. Merkittävä osa julkishallinnon palveluista on suunnattu yrityksille.

Avaintulos 2 on hyvin ylätasoinen ja se mitä tässä konkreettisesti tavoitellaan (kunnianhimon taso) tulisi tarkentaa.

Tavoite 2 - Julkinen hallinto hallitsee yhteiskunnan keskeisten toimintojen datan, teknologian ja infrastruktuurit turvallisesti, luotettavasti ja kustannustehokkaasti varmistaen yhteiskunnan toimivuuden kaikissa tilanteissa.

Onko tavoite perusteltu osa Suomen digitaalista kompassia?

1 kyllä, täysin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko tavoitteen sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

-

Onko tavoitteeseen liittyvissä avaintuloksissa tunnistettu niihin olennaisesti liittyvät sisällöt?

2 kyllä, pääosin

Jos ei, mitä avaintuloksista puuttuu?

Datasuvereniteettiin ja pilven käyttöön tarvitaan selkeät linjaukset. Digikompassi korostaa suvereniteetin merkitystä, mutta ei ota riittävästi kantaa käytännön toteutukseen. Tarvitaan kansalliset linjaukset:

- datan sijainnista ja käsittelystä eri tietoluokissa
- pilvipalveluiden ja tekoälyratkaisujen käytöstä
- riippuvuuksien hallinnasta.

Lisäksi PRH korostaa kansallisten perusrekistereiden ja muiden keskeisten tietovarantojen erityisasemaa. Näiden osalta tulee varmistaa korkea tietoturvan, jatkuvuuden ja suvereniteetin taso sekä selkeät periaatteet niiden hyödyntämiselle myös pilvi- ja tekoälyratkaisuissa. Selkeät linjaukset ovat edellytys sekä riskienhallinnalle että kehityksen nopeuttamiselle.

Tavoite 3 - Julkinen hallinto toimii tuottavasti tekoälyä sekä uusia digiteknologioita hyödyntäen.

Onko tavoite perusteltu osa Suomen digitaalista kompassia?

1 kyllä, täysin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko tavoitteen sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

-

Onko tavoitteeseen liittyvissä avaintuloksissa tunnistettu niihin olennaisesti liittyvät sisällöt?

3 vain osittain

Jos ei, mitä avaintuloksista puuttuu?

Avaintuloksessa mainitaan mm. seuraavaa: Datan laatua ja hyödynnettävyyttä tukevat yhtenäiset tietomallit ja standardoidut rajapinnat. Näiden johtamista tai tekemistä ei kuitenkaan ole nyt näkyvillä ja avaintuloksia tulisi erityisesti näiltä osin tarkentaa, koska yhteiset tietomallit ja standardivalinnat eivät synny itsestään.

Tiedonhallinnan ja datan käytön kansallinen malli puuttuu. Digikompassi korostaa datan merkitystä ja tekoälyn hyödyntämistä, mutta ei määritä riittävän konkreettisesti tiedonhallinnan peruseriaatteita. Tarvitaan kansallinen malli, joka kattaa:

- tiedon luokittelun (esim. julkinen, sisäinen, rajoitettu)
- datan omistajuuden ja vastuut
- datan käyttöehdot, erityisesti tekoälyn hyödyntämisessä.

Ilman yhtenäisiä käytäntöjä datan hyödyntäminen, jakaminen ja tekoälyn käyttöönotto eivät skaalaudu hallitusti.

Tekoälyn hyödyntämiseen tarvitaan yhteiset peruseriaatteet. Selonteossa tunnistetaan siirtymä kokeiluista tuotantoon, mutta ei määritetä riittävästi, miten tämä toteutetaan hallitusti käytännössä. PRH korostaa, että yksi yhtenäinen hallintamalli ei sovellu kaikkiin käyttötarkoituksiin. Sen sijaan tarvitaan kansallisesti sovitut yhteiset peruseriaatteet, jotka mahdollistavat organisaatiokohtaiset toteutukset. Keskeistä on tunnistaa kaksi toisiinsa kiinteästi liittyvää kokonaisuutta:

- datan hallintamalli, joka luo perustan tiedon laadulle, käytölle ja hallinnalle, sekä
- tekoälyn hallintamalli, joka ohjaa tekoälyn hyödyntämistä ja riskienhallintaa.

Tekoälyn hallintamalliin on jo olemassa ohjeistusta (esim. VAHTI), mutta datan hallintamallin osalta tarvitaan selkeämmät kansalliset linjaukset. Sen tulisi olla käytössä kaikissa virastoissa ja perustua yhteisiin peruseriaatteisiin. Näihin peruseriaatteisiin tulisi sisältyä

- yhtenäinen lähestymistapa riskien arviointiin ja luokitteluun
- selkeät linjaukset datan käytöstä tekoälyssä
- yhteiset arkkitehtuuriperiaatteet ja mahdollisuus hyödyntää jaettavia ratkaisuja.

Lisäksi molemmat hallintamallit edellyttävät selkeää vastuunjako (omistajuudet, roolit ja päätöksentekorakenteet) sekä jatkuvaa kehittämistä, jossa vaikutuksia ja riskejä seurataan ja toimintamalleja päivitetään mittareiden, kokemusten ja muuttuvien tarpeiden perusteella.

Tämä on erityisen tärkeää viranomaisissa, joissa käsitellään laajoja ja osin arkaluonteisia tietovarantoja ja joissa hallittu käyttöönotto on edellytys luottamuksen säilymiselle.

Poikkihallinnollinen johtaminen ja yhteistyö

Ovatko siinä esitetyt digitalissaation johtamisen ja yhteistyön periaatteet perusteltuja osia osana Suomen digitaalista kompassia?

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Onko sisältöön valittu oikeat asiat? Jos ei, miten sitä tulisi muotoilla?

Poikkihallinnollisen digitalisaation johtamista tulisi korostaa. Kehityssuuntana tulisi olla poikkihallinnollisen digitalisaation johtamista estävien rakenteiden purkaminen. Päätöksentekorakenteet tulisi olla selkeät ja johtamisen tapahtua pitkäjänteisesti yli hallituskausien. Tällä hetkellä poikkihallinnollisesta digitalisaation johtamisesta puuttuu rahoitusmalli, joka varmistaisi riittävän vaikuttavan yhteisen kehittämisen ja estäisi siiloutumisen ja päällekkäiset ratkaisut. Poikkihallinnollisella digitalisaation kehittämisellä tulisi olla yhteinen rahoitus ja tavoitteet. Tärkeää yleinen taloudellinen tilanne huomioiden on myös se, että johtamisessa tehtäisiin selkeät valinnat mitä toteutetaan ja viedään käyttöön, jotta yhteistyölle saadaan halutut vaikuttavat tulokset ja tuotantoon käyttöön otetut asiakaslähtöiset ratkaisut.

Kohdassa olisi myös hyvä huomioida, että jo EU-lainsäädännöstä tulevien velvoitteiden menestyksenkäs toteuttaminen vaatii usein poikkihallinnollisia toimia. EU-lainsäädännön seuraamista ja yhteensovittamista varten olisi myös tärkeää saada pysyvät rakenteet, jotta pystytään lisäämään ennakoivuutta ja kokonaisuuden hallintaa. Tämä on tärkeää siksi, että Suomi olisi digitalisaatiossa edelläkävijänä ja pystyisi varmistamaan nykyisten digitaalisten palvelujen nivoutumisen uusiin EU tasoihin palveluihin, kuten digitaalisen identiteetin lompakoihin ja yrityslompakoihin.

Digikompassin toimeenpanoa varten tulisi olla pysyvät rakenteet, resurssit ja selkeä pysyvä johtamismalli. Nykyisin jo olemassa olevia toimintoja ja resursseja voisi hyödyntää koordinaation ja yhteiskehittämisen mahdollistamiseksi. Esimerkiksi PRH:n lakisääteisenä tehtävänä on vastata yritysten digitaalisen taloushallinnon verkoston ohjauksesta ja yhteiskehittämisen koordinaatiosta, ja PRH pystyy tarjoamaan tilannekuvaa esimerkiksi yritysten digikyvykkyyksistä. Lisäksi PRH:lla on olemassa työkaluja, joita voidaan hyödyntää systeemisen muutoksen johtamiseen.

Poikkihallinnollisessa yhteistyössä tulisi olla myös selkeät toimivat mallit public-private yhteistyölle, tietosisältöjen sisällön määrityksen ylätason johtamiselle ja julkishallinnon kokonaisarkkitehtuurin johtamiselle, jotta vältettäisiin päällekkäisiä ratkaisuja ja edistettäisiin yhteentoimivuutta tuottavuutta lisäävästi yksityisen sektorin ja julkishallinnon kesken ja niiden välillä.

Digikompassin tavoitteiden ja avaintulosten kokonaisuus

Puuttuuko digikompassin tavoitteista ja avaintuloksista yleisesti jotain olennaista? Tulisiko jokin osa alue priorisoida tai poispriorisoida?

Poikkihallinnollista johtamista tulisi priorisoida.

Tuloksellisuuden seuranta ja vaikuttavuuden arviointi

Mitä mittareita tunnistatte tavoitteiden ja avaintulosten etenemisen mittaamiseen?

Jatkotyössä on tärkeä tarkentaa konkreettiset mittarit, toimenpiteet ja vastuutahot jokaiselle avaintulokselle.

Miten digikompassin vaikuttavuutta tulisi Suomen tasolla mitata?

Vaikuttavuuden mittaamiseen tulisi määritellä selkeät kriteerit ja kytkeä vaikuttavuuden arviointi ja sen johdosta tehtävät toimenpiteet poikkihallinnolliseen digitalisaation johtamiseen.

Toimintaympäristön kuvaus

Geopoliittinen ja taloudellinen toimintaympäristö

-

Turvallisuus ja resilienssi

-

Kriittiset teknologiat ja innovaatiot

-

Hyvinvointi ja yhteiskunnalliset muutokset

-

Digitalisaation ja datatalouden sääntely

-

Yhteistyö ja yhteentoimivuus

-

Uudet teemat

Tekoäly

Tekoäly on tunnistettu läpileikkaavaksi muutoksen moottoriksi ja se edellyttää laadukasta dataa. Aiemmissa lausunnon kohdissa mainittujen huomioiden lisäksi PRH korostaa sitä, että tekoälyn hyödyntämisen lisäksi on tärkeää asettaa datan laadukkuuden saavuttamiseen myös selkeät tavoitteet, avaintulokset ja konkreettiset toimenpiteet. Esimerkiksi standardoitu rakenteinen talousdata on edellytyksenä sille, että talousdataan pohjautuvia tehokkaita tekoälyratkaisuja on mahdollista ottaa käyttöön ja sen avulla tehdä esimerkiksi ajantasaiseen tietoon pohjautuvia päätöksiä sekä yritysten liiketoiminnassa, yritysten välisessä toiminnassa että julkishallinnossa. Tämä lisää yritysten kasvua ja koko yhteiskunnan tuottavuutta.

Turvallisuus

-

Hyvinvointi

-

Yhteistyö ja yhteentoimivuus

Yhteentoimivuus edellyttää sitovia minimistandardeja. Digikompassi korostaa yhteentoimivuutta ja yhteisiä tietomalleja, mutta jää periaatetasolle.

Yhteentoimivuus edellyttää kansallisesti sovittuja minimistandardeja (luokittelu, metatiedot, rajapinnat) sekä yhtenäisiä käytäntöjä eri hallinnonalojen välillä sekä yksityisten toimijoiden ja julkishallinnon välillä. Ilman näitä riskinä on, että kehitys jää siiloutuneeksi ja tehdään päällekkäisiä ratkaisuja.

Digikompassin kokonaisuus

Miten arvioisit digikompassia kokonaisuutena?

Digikompassi on tärkeä suunnannäyttäjä Suomen digitalisaation ja datatalouden kehittämiseksi ja johtamiseksi. Digikompassissa tulee huomioida tasapainoisesti sekä luonnollisille henkilöille että yrityksille ja organisaatioille suunnatut palvelut. Arvoissa on nyt nostettu esille ihmiset, lähinnä henkilökohtaisen elämän palvelujen kautta. PRH ehdottaa, että yritystoiminnan edistäminen sanoitettaisiin yhtä lailla jo digikompassin arvoihin.

Määritellyt avaintulokset ovat tällä hetkellä eritasoisia, joissakin avaintuloksissa on tarkasti määritelty kappalemäärätavoite, mutta pääosin tavoitteet on määritelty hyvin yleisluonteisesti. Jatkotyössä tulisi määritellä avaintuloksille konkreettiset priorisoidut toimenpiteet, vastuutahot sekä mittarit ja niiden seuranta.

Muut kommentit

Mikäli kommentti ei sovellu lomakkeen muihin asiakointiin, voit jättää sen tähän.

-

Rintala Minna
Patentti- ja rekisterihallitus